

hartkornet. Derjom man nu antager, at en Gaard efter et Middelstal vil have 5 Tdr. Hartkorn, saa vil den nye Bestemmelse træffe 15,000 Gaarde, og af de 15,000 Familier, som ere i Besiddelse af disse Gaarde, udsætter dette Lovforslag de 1500 Familier for at maatte gaae brødløse og uden Erstatning bort, aldeles affkaarne fra det billige Krev paa at faae Afgang til at komme i Besiddelse af Gaardene. Jeg siger ikke, at de have Ret dertil; men at de have en Afgang dertil, en Afgang, som netop affkaeres dem, naar den nye Lov bliver antaget; thi saa tillades det Godseierne, hvad der ikke før har været dem tilladt, at lægge hver tiende Gaard ind under deres Hovedgaarde, at handle med den, som de ville, at lægge den sammen med andre Gaarde til en ny Hovedgaard. Naar Godseieren er sat i den Nødvendighed enten at sælge eller bortkæfte, men ikke selv maa bruge Gaarden, saa er det naturligt, at han vil see sig foranlediget til at følge den gamle Tradition, først at tilbyde Fæsterens Livsarvinger Gaarden; men naar han har faaet Ret til at bruge den selv og drage den ind under Hovedgaarden, vil han benytte denne Ret, som for ham vil afgive en meget stor Fordeel. Det, der er ham til Fordeel, er Fæstefamilien til Skade. Nu troer jeg nok, at hos mange af vore Godseiere Humaniteten vil raade Bød paa det Tab, som Fæstefamilierne trues med; men hvad Mange ville gjøre, ville ikke Alle gjøre, og Loven selv vil maaffee opmuntre til at sætte sig ud derover; thi der kan være de Godseiere, som ville sige, naar jeg har opfyldt Lovens Bestemmelser med Hensyn til de 9 Gaarde, da skal den tiende være min Løn derfor, og man kan ikke forlange, at jeg af denne Løn skal undvære Noget. Saaledes troer jeg, at denne Lov vil kunne foranledige, at 1,500 Gaardfæstefamilier komme til uden Erstatning at gaae bort fra Gaardene, og derfor kan jeg ikke stemme for den. Jeg troer overhovedet, at Loven er mere til Fordeel for Godseierstanden end for Bondestanden. Man vil efter den hele Stilling, jeg har indtaget her i Salen, ikke ansee mig for en Modstander af Danmarks Godseiere. Jeg agter dem høit; jeg ønsker, at de maae vedblive at gaae forud for os i udmær-

ket Agerbrug og stigende Velstand; jeg ønsker, at de steds mere og mere maa udvillie et sandt Aristokraties ædle Stræben. Jeg hnder ogsaa Selveiendom og den frie Brug af Jorden og den større Landsfrihed, der følger dermed; men for intet af disse Hensyn vil jeg opoffre Hensynet til mange Fæstefamiliers Vel.

Indenrigsministeren ad interim: Den sidste ærede Taler ramte omtrent Antallet af de den 1ste Januar 1859 bestaaende Fæstegaarde. Han angav 15,000 og der var 14,957; men naar han deraf udbrager, at de 1500 Familier derfor vilde gaae bort brødløse og uden Erstatning, gif han udenfor de virkelige Forhold, og udenfor hvad han kunde have overbeviist sig om. Det er paa ingen Maade givet, at alt Fæstegods vil blive solgt efter denne Lov, men selv om dette skulde blive Tilfældet, følger endnu ikke deraf, at de 1500 Gaarde ville blive indbragne, men kun $\frac{1}{10}$ af Hartkornet. Han kunde altsaa have sagt, at saa og saa mange Tønder Hartkorn gif over til Godseiernes frie Raadighed, men ikke, at derved saa og saa mange Familier gif brødløse bort uden Erstatning; det kan godt være, at der fra hver Gaard tages Noget. Endelig er det heller ikke sagt, at der paa den Gaard, som indbrages, skulde være en Familie. Det kan være, at den er fuldkommen fæsteeleg, og at den alligevel vilde være bortkæftet til Fremmede. Fremdeles kan der være Leilighed for Godseieren til at anpænde en saadan Familie paa andre Steder og derved give dem deres Erhverv. Jeg kan derfor paa ingen Maade anerkjende for rigtigt dette Vilde af 1500 brødløse Familier uden Erstatning. Men jeg vil dernæst bemærke, hvad sikrer for, at ikke alle de eksisterende 15,000 Fæstefamilier blive uden Erstatning? Er der Noget i den bestaaende Lovgivning, der lægger nogen Hindring veien for, at alle 15,000 Familier blive brødløse og uden Erstatning; nei, det er der ikke. Derimod er der Sædvanen, og i den Henseende skal jeg villig anerkjende den Fortjeneste, som flere Godseiere have; men der er dernæst Godseiernes egen Fordeel. De ere interesserede i at opretholde Familierne paa Gaardene, i at faae dygtige Mænd dertil og i at Bønderne vide, at naar Familien selv er